

UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Kunstenaars van de Kultuurkamer: Geschiedenis en herinnering

Wesselink, C.C.

Publication date
2014

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Wesselink, C. C. (2014). *Kunstenaars van de Kultuurkamer: Geschiedenis en herinnering*.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Bronnen

GERAADPLEEGDE ARCHIEVEN

Instellingen

Arti: Arti et Amicitiae, Amsterdam

IISG: Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Amsterdam

Federatie: archief Nederlandse Federatie van Beroepsverenigingen van Kunstenaars, (1940) 1945-2004

LM: Letterkundig Museum, Den Haag

NA: Nationaal Archief, Den Haag

CABR: archief 2.09.09, Centraal Archief van de Bijzondere Rechtspleging, 1945-1952 (1983)

Ereraden v.d. Kunst: archief 2.14.46, Ereraden en Centrale Eraad voor de Kunst, (1939) 1945-1952

NBI: archief 2.09.16, Nederlands Beheersinstituut: Beheersdossiers, 1945-1967

OKW/Kunsten: archief 2.14.69, afdeling Kunsten en taakvoorgangers van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, 1945-1965

NIOD: Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, Amsterdam

DVK: archief 102, Departement van Volksvoorlichting en Kunsten

Kultuurkamer: archief 104, Nederlandse Kultuurkamer

NSB: archief 123, Nationaal-Socialistische Beweging

RKD: Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, Den Haag

NKB: archief 0212, Nederlandse Kring van Beeldhouwers

Planten: archief NL-HaRKD.0689, E.G. Planten

SaA: Stadsarchief Amsterdam

SaK: archief 5192, Secretarie, afdeling Kunstzaken (1921-1953)

SaKa: archief 5192.A, Secretarie, afdeling Kunstzaken, aanvulling (1948-1970 (1978))

SMA Stedelijk Museum Amsterdam

Privéarchieven

archief S. van Beek, Amsterdam

archief R. van Helden, Amsterdam

archief A. Koch, Vreeland

archief T. Meijer, Amsterdam

archief H. Mulder, Amsterdam

archief A. van de Velde, Montréal

VERKORT AANGEHAALDE LITERATUUR

5e internationale beeldtentoonstelling Sonsbeek '66 (tent.cat., Arnhem 1966).

13 beeldhouwers uit Parijs (tent.cat., Amsterdam 1948).

Aalders, Gerard, *Roof. De ontvreemding van joods bezit tijdens de Tweede Wereldoorlog* (Den Haag 1999).

Abas, S.P., 'Schilders van een andere werkelijkheid. Raoul Hynckes, Pyke Koch, Carel Willink', *De Vrije Bladen* jrg. 14 afl. 10 (1937) 1-22.

Adang, Mark, "'Brenge me in uw huis, laat me uw woonkamer zien en ik zal u zeggen wie gij zijt!'" Het denken over kitsch en smaakopvoeding in Nederland', *Nederlands Kunst-historisch Jaarboek* jrg. 28 (1977) 209-259.

Adelaar, Dick, 'Ernst van Leyden, artist and nomad from Urk to Coney Island' in: Dick Adelaar, Matthijs Erdman en Ragnar van Leyden, *Ernst van Leyden 1892-1969* (Haarlem 1999) 17-59.

Amsterdamse schilders van nu (tent.cat., Amsterdam 1948).

Amsterdamse schilders van nu '50 (tent.cat., Amsterdam 1950).

Anon., *Manifest. Aan de Kunstenaars van Nederland* (z.p. z.j. (1945)).

Anon., *Programma der Nationaalsocialistische Beweging in Nederland, december 1931* (Utrecht ca. 1936).

Anon., 'Pyke Koch (63): "Als ik schilder vergeet ik alles"', *Haagse Post* jrg. 51 afl. 2586 (1964) 18.

Adrichem, Jan van, *Beeldende kunst en kunstbeleid in Rotterdam 1945-1985* (Rotterdam 1987).

Adrichem, Jan van, *De ontvangst van de moderne kunst in Nederland 1910-2000. Picasso als pars pro toto* (Amsterdam 2001).

Adrichem, Jan van e.a. ed., *Rebel, mijn hart. Kunstenaars 1940-1945* (Zwolle 1995).

Adrichem, Jan van, 'Verzet en aanpassing in de beeldende kunsten en architectuur' in:

idem e.a., *Rebel, mijn hart. Kunstenaars 1940-1945* (Zwolle 1995) 8-29.

Anbeek, Ton, *Na de oorlog. De Nederlandse roman 1945-1960* (Amsterdam 1986).

Ansenk, Emily, *Fresco's en Fellini. Pyke Koch geïnspireerd door Italië* (Spanbroek 2004).

Ansenk, Emily, 'Realistisch bekeken' in: Rutger J.B. Brandt e.a., *40 jaar realisten in Galerie Mokum* (z.p. (Marum) 2002) 12-17.

Aretino, P., *Ontaarde kunst* ('s-Graveland 1945).

Arian, Max, *Zoeken & scheuren. De jonge Sandberg* (Huizen 2010).

Arnoldussen, Paul en Hans Renders, *Jong in de jaren dertig. Interviews* (Soesterberg 2003).

Asselbergs-Neessen, Vera, *Kind, kunst en opvoeding. De Nederlandse beweging voor beeldende expressie* (Amersfoort/Leuven 1989).

Assmann, Aleida, *Der lange Schatten der Vergangenheit. Erinnerungskultur und Geschichtspolitik* (München 2006).

Assmann, Aleida, *Geschichte im Gedächtnis. Von der individuellen Erfahrung zur öffentlichen Inszenierung* (München 2007).

Bank, Jan, *Opkomst en ondergang van de Nederlandse Volksbeweging (NVB)* (Deventer 1978).

Bank, J., 'Van maatschappij-beschouwing naar beleidsnota' in: R.A. Koole ed., *Het belang van politieke partijen* (Groningen 1984) 62-73.

Baruch, Jet, "'Ik beschouw mijn gezicht als een landschap'. Zelfportretten van Cor van Teeseling, 1942', *Bulletin van het Rijksmuseum* jrg. 40 afl. 3 (1992) 254-260.

Baruch, Jetje en Liesbeth van der Horst, *Het Rijksmuseum in oorlogstijd* (Amsterdam 1985).

Bastet, Frédéric, *De grote wandeling* (Schoorl 2005).

Bavelaar, Hestia, *Kroniek van Kunst en Cultuur. Geschiedenis van een tijdschrift 1935-1965* (Leiden 1998).

Becker, Howard S., *Art worlds* (Berkeley/Los Angeles 1982).

Beerman, Mirjam, Frans van Burkom en Frans Grijzenhout ed., *Beeldengids Nederland* (Rotterdam 1994).

Belinfante, A.D., *In plaats van bijtjesdag. De geschiedenis van de bijzondere rechtspleging na de Tweede Wereldoorlog* (Amsterdam 2006).

Bell-Villada, Gene H., 'The idea of art for art's sake. Intellectual origins, social conditions, and poetic doctrine', *Science & Society* jrg. 50 afl. 4 (winter 1986-1987) 415-439.

Berkel, Benien van, Dr. *Tobie Goedewaagen (1895-1980). Een leven lang nationaal-socialist* (Amsterdam 2012).

Berkel, Benien van, 'Tobie Goedewaagen. Een leven als Faust' in: N.D.J. Barnouw e.a. ed., *Oorlogsdocumentatie '40-'45. Vierde Jaarboek van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie* (Zutphen 1993) 9-36.

Bleijleve, Donald e.a. ed., *Kunst en beweging. Vijftig jaar Federatie van Kunstenaarsverenigingen* (Abcoude 1996).

Bloembergen, Marieke, 'Amsterdam: het Van Heutszmonument. Het Nederlandse koloniale geheugen' in: Wim van den Doel ed., *Plaatsen van herinnering. Nederland in de twintigste eeuw* (Amsterdam 2005) 73-87.

Blom, Frans R.E., Willem van Koppen en Mieke van der Wal ed., *Brieven rond de Blauwe Schuit 1940-1945. Hendrik Nicolaas Werkman* (Nijmegen 2008).

Blom, J.C.H., 'De oorlog na de oorlog' in: idem, *In de ban van goed en fout. Geschiedschrijving over de bezettingstijd in Nederland* (Amsterdam 2007) 121-131.

Blom, J.C.H., 'De Tweede Wereldoorlog en de Nederlandse samenleving' in: idem ed., *Crisis, bezetting en herstel. Tien studies over Nederland 1930-1950* (Rotterdam 1989) 164-183.

Blom, J.C.H., 'Jaren van tucht en ascese. Enige beschouwingen over de stemming in herrijzend Nederland (1945-1950)' in: P.W. Klein en G.N. van der Plaat ed., *Herrijzend Nederland. Opstellen over Nederland in de periode 1945-1950* (Den Haag 1981) 125-158.

Blom, J.C.H., 'Nederland in de jaren dertig. Een "burgerlijk-verzuilde" maatschappij in een crisisperiode' in: idem, *Crisis, bezetting en herstel. Tien studies over Nederland 1930-1950* (Rotterdam 1989) 1-27.

Blom, J.C.H., A.C. 't Hart en I. Schöffer, *De affaire Menten 1945-1976. Eindrapport van de Commissie van onderzoek betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake Menten vanaf de bevrijding tot de zomer van 1976 en de invloeden waaraan dat beleid al dan niet heeft blootgestaan I* (Den Haag z.j. (1979)).

Blotkamp, Carel, 'Enkele herinneringen aan Pyke Koch', *Kunstschrift* jrg. 54 afl. 1 (2010) 24-29.

Blotkamp, Carel, *Pyke Koch* (Amsterdam 1972).

Blotkamp, Carel, *Pyke Koch* (tent.cat., Utrecht 1982).

Blotkamp, Carel, 'Pyke Koch: is he human?', *Vrij Nederland* (20 mei 1995) 62-63.

- Blotkamp**, Carel en Ype Koopmans ed., *Magie en zakelijkheid. Realistische schilderkunst in Nederland 1925-1945* (Zwolle/Arnhem 1999).
- Bok**, Leon en René ten Dam, 'Foute graven', *De Begraafplaats* jrg. 13 afl. 2 (april 2011) 18-20.
- Bolhuis**, J.J. van e.a. ed., *Onderdrukking en verzet. Nederland in oorlogstijd* (Amsterdam/Arnhem z.j. (ca. 1949-1954)).
- Bolzoni**, Lina, 'Gedächtniskunst und allegorische Bilder. Theorie und Praxis der ars memorativa in Literatur und Bildender Kunst Italiens zwischen dem 14. und 16. Jahrhundert' in: Aleida Assmann en Dietrich Harth ed., *Mnemosyne. Formen und Funktionen der kulturellen Erinnerung* (Frankfurt am Main 1991) 147-176.
- Bommel**, Maarten van, Hans Janssen en Ron Spronk ed., *Victory Boogie Woogie uitgepakt* (Amsterdam 2012).
- Boontjes**, Jan Jaap, *Zelfportret met zwarte band. De band als cache-misère of als fascistisch symbool? Een receptiegeschiedenis van Pyke Kochs omstreden schilderij van 1937 tot 1972* (masterscriptie UvA, 2012).
- Bormann**, Beatrice von, *Herbert Fiedler 1891-1962. Berlijn, Parijs, Amsterdam* (Zwolle/Laren 2001).
- Bosma**, Marja, 'De aardse tuin van Pyke Koch. Vrouweportret' in: Talitha Schoon e.a. ed., *Pyke Koch. Schilderijen en tekeningen* (tent.cat., Rotterdam 1995) 95-111.
- Bosma**, Marja, 'De caleidoscopische kijker. De avonturen van Sjaral Ex, 1989-2000 en verder' in: Marja Bosma ed., *De verzamelingen van het Centraal Museum Utrecht 6: Beeldende kunst 1850-2001* (Utrecht 2001) 321-419.
- Bot**, Jac., 'Het kunstenaarsverzet' in: J.J. van Bolhuis e.a. ed., *Onderdrukking en verzet. Nederland in oorlogstijd 2* (Amsterdam/Arnhem z.j. (ca. 1950)) 525-535.
- Boterman**, Frits, 'De bange jaren '30 en '50 en de huidige crisis' in: Ype Koopmans en Mieke Rijnders ed., *In de schaduw van morgen. Neo-realisme in Nederland* (Arnhem/Wezep 2012) 13-26.
- Boterman**, F.W., 'Modernisering van Nederland in een Europees perspectief. De internationale revue i 10 (1927-1929)' in: Madelon de Keizer en Sophie Tates ed., *Moderniteit. Modernisme en massacultuur in Nederland 1914-1940* (Zutphen 2004) 241-262.
- Boterman**, Frederik Willem, *Oswald Spengler en Der Untergang des Abendlandes. Cultuurpessimist en politiek activist* (Assen/Maastricht 1992).
- Bottenheim**, S., 'Huibert Marie Luns (Parijs, 6 Juni 1881-Amsterdam, 24 Februari 1942)' in: *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, 1943-1945* (Leiden 1946) 179-187.
- Braat**, L.P.J. ed., *Beeldhouwkunst in nieuwe banen* (z.p. (Zaandijk) 1952).
- Braat**, L.P.J. ed., *De Vrije Kunstenaar 1941-1945. Facsimilê herdruk van alle tijdens de bezetting verschenen afleveringen* (Amsterdam 1970).
- Braat**, L.P.J., *Hoe wijd een nest (herinneringen 1946-1966)* (Amsterdam 1972).
- Braat**, L.P.J., *Omkrante hiaten. Levensherinneringen* (Amsterdam 1966).
- Braat**, L.P.J., 'Onderweg: 1935-1952' in: idem ed., *Kroniek van Kunst en Cultuur. Een keuze uit de jaargangen 1935-1952* (Amsterdam 1977) 8-13.
- Braat**, L.P.J., *Uit de werkplaatsen der beeldhouwers* (Amsterdam z.j. (1942)).
- Brederoo**, Nico J., 'Charley Toorop' in: Alette Fleischer, Alexander Valetton en Dorine van den Beukel ed., *De maaltijd der vrienden. Kunstenaars in Bergen 1930-1935* (Amsterdam 1994) 15-37.
- Brolsma**, Marjet, 'Bespiegelingen over de ondergang van het Avondland. Een casestudy naar cultuurtransfer in Nederlandse tijdschriften', *TS > Tijdschrift voor tijdschriftstudies* afl. 24 (2008) 30-53.
- Broos**, Kees en Ludo van Halem, '1955' in: Cor Blok ed., *Nederlandse kunst vanaf 1900* (Utrecht 1994) 100-127.
- Brouwer**, Isabel en Willemijn Stokvis, 'De kunstenaarsgroep Vrij Beelden' in: Willemijn Stokvis ed., *De doorbraak van de moderne kunst in Nederland: de jaren 1945-1951* (Amsterdam 1984) 133-154.
- Brouwer**, Marcel en Joep Haffmans, *Cris Agterberg. Beeldhouwer en sierkunstenaar* (Vianen 2001).
- Bruggencate**, C. ten, 'Traditie versus modernisme. Beeldende kunst in fascistisch Italië' in: J. Kingma en G.G.A. Kortekaas ed., *Kunst, cultuur en politiek in Italië 1920-1940* (Groningen 1991) 51-66.
- Bruin**, Kees, *De echte Rembrandt. Verering van een genie in de twintigste eeuw* (Amsterdam 1995).
- Burg**, Fenna van den en Jan Kassies, *Kunstenaars van Nederland! Om eenheid en zeggenschap. Het ontstaan van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen en de Raad voor de Kunst 1942-1950* (Amsterdam 1987).
- Burkom**, Frans van, 'Kunstvormgeving in

Nederland' in: Adriaan Venema e.a., *Amsterdamse School 1910-1930* (1975) 71-102.

Burkom, Frans van en Hans Mulder, *Erich Wichman 1890-1929. Tussen idealisme en rancune* (Utrecht 1983).

Calker, Henri H. van, *Schilders van heden en morgen I. In het atelier van den schilder: bezoeken bij Nederlandsche beeldende kunstenaars van dezen tijd* (Amsterdam z.j. (1941)).

Carasso, D.G., 'Beelden, beeldhouwers en bezettingstijd. Naar aanleiding van een boek over oorlogsmonumenten', *Holland* jrg. 14 (1982) 42-49.

Carasso, F., 'De knuppel in het hoenderhok', *Kroniek van Kunst en Cultuur*, jrg. 13 afl. 7 (sept. 1953) 147-153.

Citroen, Paul ed., *Palet. Een boek gewijd aan de hedendaagsche Nederlandsche schilderkunst* (Amsterdam 1931).

Cools, Hans en Hans de Valk, *Institutum Neerlandicum MCMIV-MMIV. Honderd jaar Nederlands Instituut te Rome* (Hilversum 2004).

Crafts, George R., *The mysteries of freemasonry: the Morgan exposé* (Kila 1993).

Daalder, H., 'De Tweede Wereldoorlog en de binnenlandse politiek' in: David Barnouw, Madelon de Keizer en Gerrold van der Stroom ed., *1940-1945: onverwerkt verleden? Lezingen van het symposium georganiseerd door het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, 7 en 8 mei 1985* (Utrecht 1985) 27-44.

Damrosch, Leo, *Jean-Jacques Rousseau. Restless genius* (Boston/New York 2005).

Dekkers, Dieuwertje, Jikke van der Spek en Anneke de Vries, *H.N. Werkman. Het complete oeuvre* (Rotterdam 2008).

Denninger, Carole, *A.P. Schotel 1890-1958: de wereld van het water* (Bussum 2012).

Denninger-Schreuder, Carole, *Schilders van Laren* (Bussum 2003).

Domela Nieuwenhuis, Eric, "'Vannacht heb ik gedroomd over een nieuwe compositie". Historische bronnen rond Mondriaans laatste werk' in: Maarten van Bommel, Hans Janssen en Ron Spronk ed., *Victory Boogie Woogie uitgepakt* (Amsterdam 2012) 35-52.

Domela Nieuwenhuis, F., *Van christen tot anarchist. Gedenkschriften van F. Domela Nieuwenhuis* (Amsterdam z.j. (1910)).

Donkersloot, N.A., 'Kunst en kunstenaars tijdens de bezetting' in: J.J. van Bolhuis e.a. ed.,

Onderdrukking en verzet. Nederland in oorlogstijd 2 (Amsterdam/Arnhem z.j. (ca. 1950)) 01-510.

Dooren, Elmyra van, 'Kunstenaars verenigd: Vrij Beelden en Creatie' in: Elmyra van Dooren, Caroline Roodenburg-Schadd en Evert van Uitert ed., *Vrij Beelden en Creatie* (Bussum/Amstelveen 1996) 16-25.

Dooren, Elmyra van, Caroline Roodenburg-Schadd en Evert van Uitert ed., *Vrij Beelden en Creatie* (Bussum/Amstelveen 1996).

Doorman, Maarten, *De romantische orde* (Amsterdam 2008).

Dorleijn, Gillis J. e.a., 'Literaire kritiek in Nederland en Vlaanderen tijdens de jaren dertig. Een panorama' in: Gillis J. Dorleijn e.a. ed., *Kritiek in crisistijd. Literaire kritiek in Nederland en Vlaanderen tijdens de jaren dertig* (Nijmegen 2009) 7-34.

Dorleijn, Gillis, Sjoerd van Faassen en Ageeth Heising ed., *Schepelingen van de Blauwe Schuit. Brieven van Bertus Aafjes, K. Heeroma, M. Nijhoff, S. Vestdijk en Hendrik de Vries aan F.R.A. Henkels, 1940-1946* (Den Haag/Amsterdam z.j. (2003)).

Dresden, S., *Vervolging, vernietiging, literatuur* (Amsterdam 2006).

Duinkerken, Anton van, 'Clandestiene cultuuravonden' in: J.J. van Bolhuis e.a. ed., *Onderdrukking en verzet. Nederland in oorlogstijd 2* (Amsterdam/Arnhem z.j. (ca. 1950)) 578-581.

Duister, Frans, 'Arti et Amicitiae', *Kunstbeeld* jrg. 6 afl. 1 (1981-1982) 14-17.

Dunk, H.W. von der, 'De partijen en de parlementaire democratie in het interbellum' in: R.A. Koole ed., *Het belang van politieke partijen* (Groningen 1984) 41-61.

Dunk, H.W. von der, *In het huis van de herinnering: een cultuurhistorische verkenning* (Amsterdam 2007).

Dunk, H.W. von der, *Sprekend over identiteit en geschiedenis* (Utrecht/Amsterdam 1992).

Eeckhout, Van den, 'Gesprekken met beeldhouwers, I. Hildo Krop te Parijs', *Architectura* jrg. 29 (7 maart 1925) 98-100.

Eeckhout, Van den, 'Gesprekken met beeldhouwers, III. Bij Polet', *Architectura* jrg. 29 (21 maart 1925) 116-118.

Eickhoff, Martijn, Barbara Henkes en Frank van Vree, 'De verleiding van een grijze geschiedschrijving. Morele waarden in historische voorstellingen', *Tijdschrift voor Geschiedenis* jrg. 123 afl. 3 (2010) 323-339.

- Engelman**, Jan, *Pyke Koch* (Amsterdam 1941).
- Enklaar**, Jasper, *Vrijmetselarij en nationaal-socialisme in Nederland 1930-1940* (doctoraal-scriptie RU Utrecht, 1987).
- Erll**, Astrid, *Kollektives Gedächtnis und Erinnerungskulturen. Eine Einführung* (Stuttgart/Weimar 2005).
- Essen**, Hein von, *Eenheid der Nederlandsche kunstenaars: een eisch tot behoud der Nederlandsche cultuur* (Den Haag 1940).
- Euwe**, Jeroen, *De Nederlandse kunstmarkt 1940-1945* (Amsterdam 2007).
- Eyselsteijn**, Ben van, *Fie Carelsen* (Maastricht z.j. (1948)).
- Faber**, Sjoerd en Gretha Donker, 'De kunst-schilder Reimond Kimpe en de Bijzondere Rechtspleging', *Pro Memorie* jrg. 7 afl. 2 (2005) 319-323.
- Feil**, Marcel, 'Pyke Koch' in: Alette Fleischer, Alexander Valetou en Dorine van den Beukel ed., *De maaltijd der vrienden. Kunstenaars in Bergen 1930-1935* (Amsterdam 1994) 69-77.
- Fierens**, Paul, *L'art hollandais contemporain* (Parijs 1933).
- Fischer-Defoy**, Christine en Paul Crossley, 'Artists and art institutions in Germany 1933-1934', *Oxford Art Journal* jrg. 9 afl. 2 (1986) 16-29.
- Fleischer**, Alette, 'De maaltijd der vrienden' in: Alette Fleischer, Alexander Valetou en Dorine van den Beukel ed., *De maaltijd der vrienden. Kunstenaars in Bergen 1930-1935* (Amsterdam 1994) 9-12.
- Fleurbaey**, E. en M. van der Wal, *Koning Willem III en Arti. Een kunstenaarsvereniging en haar beschermheer in de 19e eeuw* (Amsterdam 1984).
- Fritz-Jobse**, Jonneke m.m.v. Veron Nieuwendijk en Marian van Stiphout, 'Geometrisch-abstracte kunst in Nederland, 1945-1960', *Jong Holland* introductienr. (nov. 1984) 18-34.
- Fuchs**, R.H., *Wegen der Nederlandse schilderkunst* (Utrecht/Antwerpen 1979).
- Galen Last**, Dick van en Rolf Wolfswinkel, *Anne Frank and after. Dutch Holocaust literature in historical perspective* (Amsterdam 1996).
- Garrel**, Betty van en William Rothuizen, 'Magisch realisten Hynckes, Willink en Koch. Langs de afgrond van de kitsch', *Haagse Post* jrg. 59 afl. 40 (1972) 56-63.
- Geest**, Jan van, *Wim Schuhmacher: de meester van het grijs* (Arnhem 1991).
- Ginkel**, Rob van, *Op zoek naar eigenheid. Denkbeelden en discussies over cultuur en identiteit in Nederland* (Den Haag 1999).
- Ginkel**, Rob van, *Rondom de stilte. Herdenkingscultuur in Nederland* (Amsterdam 2011).
- Ginkel**, Rob van, *Volkscultuur als valkuil. Over antropologie, volkskunde en cultuurpolitiek* (Amsterdam 2000).
- Goedewaagen**, T., *Passer en speer. Cultuurpolitieke redevoeringen* (Den Haag 1941-1943).
- Goes van Naters**, M. van der, *Met en tegen de tijd. Een tocht door de twintigste eeuw* (Amsterdam 1980).
- Golomstock**, Igor, *Totalitarian art in the Soviet Union, the Third Reich, fascist Italy and the People's Republic of China* (New York/Londen 2011).
- Gombrich**, E.H., *Aby Warburg. An intellectual biography* (Londen 1970).
- Gombrich**, E.H., *The story of art* (Oxford 1981).
- Graaff**, B.G.J. de, 'Bloms kleine oorlog. Om betekenis en belang van de bezettingstijd', *De Gids* jrg. 148 (1985) 552-562.
- Gribling**, Frank, 'Tussen De Stijl en het constructivisme. Duitsland-Nederland, een schakel in de internationale avant-garde betrekkingen' in: Kathinka Dittrich, Paul Blom en Flip Bool ed., *Berlijn-Amsterdam 1920-1940: wisselwerkingen* (Amsterdam 1982) 269-279.
- Gribling**, Frank en Hans Vogels ed., *Vrije kunst in een onvrije tijd. Beeldende kunst in de periode 1940-'45* (tent.cat., Gouda 1985).
- Groen**, Koois, *Fout en niet goed. De vervolging van collaboratie en verraad na de Tweede Wereldoorlog* (Hilversum 2009).
- Groot**, Marijke de, 'Kasper Niehaus – schilder-criticus' in: Ype Koopmans ed., *Het aardse paradijs van Kasper Niehaus 1889-1974, schilder – kunstericus – verzamelaar* (Arnhem 2007) 7-18.
- Gubbels**, Truus, *Passie of professie. Galeriers en kunsthandel in Nederland* (z.p. 1999).
- Guilbaut**, Serge, *How New York stole the idea of modern art. Abstract expressionism, freedom, and the Cold War* (Chicago/Londen 1983).
- H. van de Velde. Tentoonstelling van schilderijen en teekeningen* (tent.cat., z.p. (Den Haag 1928)).
- Haan**, Ido de, *Na de ondergang. De herinnering aan de jodenvervolgving in Nederland, 1945-1995* (Den Haag 1997).
- Hahndieck**, Herman en George Lampe, *Beeldhouwers in beeld* (Utrecht 1961).

- Halbertsma**, Marlite, 'De geschiedenis van de kunstgeschiedenis in de Duitssprekende landen en in Nederland van 1764 tot 1933' in: Marlite Halbertsma en Kitty Zijlmans ed., *Gezichtsputten. Een inleiding in de methoden van de kunstgeschiedenis* (Nijmegen 1993) 45-102.
- Halbertsma**, Marlite, *Wilhelm Pinder en de Duitse kunstgeschiedenis* (Groningen 1985).
- Hammacher**, A.M., *Beeldhouwkunst van deze eeuw en een schets van haar ontwikkeling in de negentiende eeuw* (Amsterdam 1955).
- Hammacher**, A.M., *Jean François van Royen, 1878-1942* (Den Haag 1947).
- Hammacher**, A.M., *Stromingen en persoonlijkheden. Schets van een halve eeuw schilderkunst in Nederland 1900-1950* (Amsterdam 1955).
- Hamoen**, Jan Henk, *Het schip der zotten* (Vught 2010).
- Hannema**, D., 'Ein Rückblick auf die niederländische Malerei' in: Max Freiherr du Prel en Willi Janke ed., *Die Niederlande im Umbruch der Zeiten. Alte und neue Beziehungen zum Reich* (Würzburg/Den Haag 1942) 161-170.
- Hannema**, D., *Flitsen uit mijn leven als verzamelaar en museumdirecteur* (Rotterdam 1973).
- Have**, Wichert ten, *De Nederlandse Unie. Aanpassing, vernieuwing en confrontatie in bezettingstijd 1940-1941* (Amsterdam 1999).
- Hazeu**, Wim, *De wereld van Cees Bantzing* (Baan 1984).
- Hefting**, Paul, *De eigen ruimte. Beeldhouwkunst in Nederland na 1945* (Amsterdam 1986).
- Heij**, Jan Jaap ed., *Een vereniging van ernstige kunstenaars. 150 jaar Maatschappij Arti et Amicitiae 1839-1989* (Amsterdam 1989).
- Heijden**, Chris van der, *Dat nooit meer. De nasleep van de Tweede Wereldoorlog in Nederland* (Amsterdam 2011).
- Heijden**, Marijke van der, 'Internationale inhaalmanoeuvres na de oorlog', *Kunstschrift* jrg. 34 afl. 3 (mei/juni 1990) 36-39.
- Heijdra**, Ton, *Het Sarphatipark. Een oase van rust* (Amsterdam 1994).
- Helden**, R.J.C. van, *Hommage aan Martin Monnickendam* (Zwolle/Amsterdam 2009).
- Heldring**, J.L., 'Veer, Paul van 't' in: J. Charité ed., *Biografisch woordenboek van Nederland 3* (Den Haag 1989) 613-614.
- Hellema**, Duco, *Buitenlandse politiek van Nederland. De Nederlandse rol in de wereldpolitiek* (Utrecht 2006).
- Hendriks**, Annemieke, *In intieme kring. De 85 roemruchte jaren van kunstenaarsociëteit De Kring onthuld* (z.p. (Amsterdam) 2007).
- Henri**, Clemens, 'German ideology: understanding Ahasver, Mammon, and Moloch', *Journal for the Study of Antisemitism* jrg. 2 afl. 1 (2010) 49-87.
- Henkels**, Herbert en Kitty Zijlmans, 'In Memoriam Paul F. Sanders', *Jong Holland* jrg. 2 afl. 4 (dec. 1986) 58.
- Hermans**, Jost, *Kultur in finsternen Zeiten. Nazi-faschismus, Innere Emigration, Exil* (Keulen 2010).
- Hiep**, Danie de en Joost Klarenbeek, *125 jaar Vox Studiosorum 1864-1990. Het oudste Nederlandse studentenblad* (Utrecht 1991).
- Hijink**, Roel, *Het gedenkteken, de plek en de herinnering. De monumentalisering van de Duitse kampen in Nederland* (z.p. 2010).
- Hoek**, Gerard van der, 'Vier bazen bovenover. Op weg naar een Arnhems Museum voor Moderne Kunst' in: Ype Koopmans ed., *Stromingen langs de Rijn* (Arnhem 1995) 67-97.
- Hofland**, Peter, 'De Olympiade Onder Dictatuur: bestuur, cultuur en openbare orde in de jaren dertig' in: Betsy Dokter en Carry van Lakerveld ed., *Een kunstolympiade in Amsterdam. Reconstructie van de tentoonstelling d.o.o.d. 1936* (Zwolle 1996) 9-17.
- Houts**, Cathérine van, *Karel Appel. De biografie* (Amsterdam/Antwerpen 2000).
- Houtsmuller**, E., *Johan Polet, beeldhouwer* (doctoraalscriptie RUL, 1988).
- Houwink ten Cate**, J.Th.M. en N.K.C.A. in 't Veld, *Fout. Geuigenissen van NSB'ers* (Den Haag 1992).
- Huig**, Michael, *H.F. Boot. Legendarisch leermeester van Kees Verwey* (Bussum 1998).
- Huizinga**, Johan, *In de schaduwen van morgen* (Haarlem 1935).
- Hynckes**, Raoul, *De vrienden van middernacht* (Amsterdam 1973).
- Iddelkinge**, P.R.A. van, *Zwarte avonden in Arnhem 1942-1944. Cultuur buiten de Cultuurkamer* (Utrecht 1994).
- Jaffé**, H.L.C., 'De kunstenaars-emigranten' in: Kathinka Dittrich, Paul Blom en Flip Bool ed., *Berlijn-Amsterdam 1920-1940. Wisselwerkingen* (Amsterdam 1982) 304-313.
- Jaffé**, H.L.C., *Piet Mondriaan* (Amsterdam 1980).
- Jansen**, Corjo m.m.v. Derk Venema, *De Hoge Raad en de Tweede Wereldoorlog. Recht en rechts-*

beoefening in de jaren 1930-1950 (Amsterdam 2011).

Jansen, Tony en Jan Rogier, *Kunstbeleid in Amsterdam 1920-1940. Dr. E. Boekman en de socialistische gemeentepolitiek* (Nijmegen 1983).

Jansen van Galen, John, 'Tussen koloniale rancune en vermomd idealisme. Het Nederlandse beleid inzake het conflict rond Nieuw-Guinea' in: Martin Elands en Alfred Staarman ed., *Afscheid van Nieuw-Guinea. Het Nederlands-Indonesische conflict 1950-1962* (Bussum 2003) 33-35.

Jansen van Galen, John en Huib Schreurs, *Het huis van nu, waar de toekomst is. Een kleine historie van het Stedelijk Museum Amsterdam, 1895-1995* (Naarden 1995).

Jong, L. de, *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog* (Den Haag 1969-1994).

Jongbloed, Karin, "'De verenigingsplaats van kunst en vriendschap": het Maatschappelijk gebouw' in: Jan Jaap Heij ed., *Een vereniging van ernstige kunstenaars. 150 jaar Maatschappij Arti et Amicitiae 1839-1989* (Amsterdam 1989) 90-109.

Jonge, A.A. de, *Crisis en critiek der democratie. Anti-democratische stromingen en de daarin levende denkbeelden over de staat in Nederland tussen de wereldoorlogen* (Utrecht 1982).

Jongert, Pieter, 'Tentoonstellingen georganiseerd naar aanleiding van de bevrijding' in: Willemijn Stokvis ed., *De doorbraak van de moderne kunst in Nederland: de jaren 1945-1951* (Amsterdam 1984) 37-46.

Jongh, Eddy de, 'Een kunstenaar in troebel vaarwater', *Kunstschrift* jrg. 54 afl. 1 (2010) 38-43.

Jooren, Marieke, 'Alles behalve een club', *Kunstschrift* jrg. 54 afl. 1 (2010) 44-46.

Joosten, L.M.H., *Katholieken en fascisme in Nederland 1920-1940* (Utrecht 1982).

Kalmthout, A.B.G.M. van, *Muzentempels. Multidisciplinaire kunstkringen in Nederland tussen 1880 en 1914* (z.p. 1997).

Kamphuis, Joanne, *Nederlandse hedendaagse kunst getoond in Duitsland tijdens de Tweede Wereldoorlog* (masterscriptie vu, 2007).

Keizer, Madelon de, 'Inleiding' in: Madelon de Keizer en Marije Plomp ed., *Een open zenuw. Hoe wij ons de Tweede Wereldoorlog herinneren* (Amsterdam 2010) 11-25.

Kempers, Bram, 'De macht van de markt. Aanbod, afname en bemiddeling van moderne

kunst in Nederland 1945-1988' in: Bram Kempers e.a., *Kunst en beleid in Nederland 3* (Amsterdam 1988) 13-65.

Kempers, Bram, *De schepping van Melle. Visio-nair realist in de wereld van moderne kunst* (Bussum 2008).

Kempers, Bram, 'De "wonderboy" van Pyke Koch. Contorsionistes, travestieten en andere maskerades', *Jong Holland* jrg. 8 afl. 2 (1992) 12-23.

Kempers, Bram, 'Maskerades en metaforen: raadselachtig realisme bij Pyke Koch' in: Talitha Schoon e.a. ed., *Pyke Koch. Schilderijen en tekeningen* (tent.cat., Rotterdam 1995) 65-93.

Kempers, Paul, *Binnen was buiten. De Sandbergvleugel Amsterdam* (Amsterdam 2010).

Knippenberg, Hans en Willem van der Ham, *Een bron van aanhoudende zorg. 75 jaar ministerie van Onderwijs [Kunsten] en Wetenschappen 1918-1993* (Assen 1993).

Knol, Meta, 'Dromen en daden. Schuylenburg en De Jonge verzamelen onder voorbehoud, 1921-1951' in: Marja Bosma ed., *De verzamelingen van het Centraal Museum Utrecht 6: Beelden de kunst 1850-2001* (Utrecht 2001) 15-141.

Koch, P., 'Notities over kunst, kunstenaar en samenleving', *De Waag* jrg. 5 (30 jan. 1941) 70.

Koch, Pijke, 'Over de kunst', *De Waag* jrg. 4 (1 aug. 1940) 368.

Koch, P.F.C., 'Pyke Koch: een anarchistische contra-revolutionair' in: Talitha Schoon e.a. ed., *Pyke Koch. Schilderijen en tekeningen* (tent.cat., Rotterdam 1995) 9-15.

Koopmans, Ype, *John Rådecker. De droom van het levende beeld* (Zwolle 2006).

Koopmans, Ype, 'Koloniale expansie en de Nederlandse monumentale sculptuur', *Tijdschrift voor Geschiedenis* jrg. 105 afl. 3 (1992) 383-406.

Koopmans, Ype, *Muurvast & gebeiteld. Beeldhouwkunst in de bouw 1840-1940* (Rotterdam 1997).

Koopmans, Ype, 'Neorealisme als Arnhemse specialiteit' in: *In de schaduw van morgen. Neorealisme in Nederland* (Arnhem/Wezep 2012) 43-61.

Koopmans, Ype, 'Realisme in Nederland. Werkelijkheid en onwerkelijkheid' in: Carel Blotkamp en Ype Koopmans ed., *Magie en zakelijkheid. Realistische schilderkunst in Nederland 1925-1945* (Arnhem/Zwolle 1999) 11-33.

Koopmans, Ype, 'Stenen des aanstoots. Van Heutsz-monumenten in Nederland en het

voormalig Nederlands-Oost-Indië', *Jong Holland* jrg. 2 afl. 4 (dec. 1986) 27-45.

Koopmans, Ype, 'Stijl is lijn – ten geleide' in: idem ed., *Het aardse paradijs van Kasper Niehaus*, 3-5.

Koopmans, Ype en Mieke Rijnders ed., *In de schaduw van morgen. Neorealisme in Nederland* (Arnhem/Wezep 2012).

Kossmann, E.H., *Familiearchief. Notities over voorouders, tijdgenoten en mijzelf* (Amsterdam 1999).

Kroonenburg-de Kousemaeker, Clara van en Annelies Haase, 'De rol van Sandberg' in: Willemijn Stokvis ed., *De doorbraak van de moderne kunst in Nederland: de jaren 1945-1951* (Amsterdam 1984) 63-92.

Kruijter, Kees de en Ruurd Ubels, 'Burgemeesters in oorlogstijd', *Vechtkroniek* afl. 2 (april 1995) 27-29.

Kunst en kind: kindertekeningen uit vele landen, groepstekeningen van kinderen, kinderboeken door kunstenaars verzorgd, kinderboeken over kunst (tent.cat., Amsterdam z.j. (1948)).

Kunst in vrijheid (tent.cat., Amsterdam 1945).

Kunstwerken sedert de bevrijding aangekocht door de gemeente Amsterdam (Amsterdam 1949).

Kuyenhoven, Fransje, *De Staat koopt kunst. De geschiedenis van de collectie 20ste-eeuwse kunst van het ministerie van ocw 1932-1992* (Leiden 2007).

Kuyenhoven, Fransje ed., *Gekregen! Aanwinsten van de Staat, 1990-2010* (Amsterdam 2011).

Kuyenhoven, Fransje, "'Joodsche gevallen' in de Nederlandsche Kultuurkamer. Rijksaankopen bij joodse en joods-vermaagschapte kunstenaars', *Jong Holland* jrg. 17 afl. 2 (2001) 49-58.

Küster, Bernd, *Max Liebermann. Ein Maler-Leben* (Hamburg 1988).

Laarse, Rob van der, *De oorlog als beleving. Over de musealisering en encenering van Holocaust-erfgoed* (Amsterdam 2010).

Laarse, Rob van der, 'Erfgoed en de constructie van vroeger' in: Rob van der Laarse ed., *Bezeten van vroeger. Erfgoed, identiteit en musealisering* (Amsterdam 2005) 1-28.

Laarse, Rob van der, 'Het vreemde verdrongen. Max Nordau's verbeelding van het joodse lichaam' in: Rob van der Laarse, Arnold Labrie en Willem Melching ed., *De hang naar zuiverheid. De cultuur van het moderne Europa* (Amsterdam 1998) 161-188.

Laarse, Rob van der, 'Kunst, kampen en land-schappen. De blinde vlek van het dadererfgoed' in: Frank van Vree en Rob van der Laarse ed., *De dynamiek van de herinnering. Nederland en de Tweede Wereldoorlog in een internationale context* (Amsterdam 2009) 169-195.

Langfeld, Gregor, *Die Kanonisierung moderner deutscher Kunst in New York, 1904 bis 1957* (Leiden 2010).

Langfeld, Gregor, "'Hitler hield niet van groene luchten". Kentering in de waardering van de Duitse avant-garde in Nederland na 1945', *Jong Holland* jrg. 18 afl. 2 (2002) 40-49.

Langfeld, Gregor, 'Vier kunsthandelaren van moderne Duitse kunst in Nederland' in: Frits Boterman en Marianne Vogel ed., *Nederland en Duitsland in het interbellum. Wisselwerking en contacten van politiek tot literatuur* (Hilversum 2003) 123-136.

Leeflang, Thomas, *Verboden voor Joden. De bioscoop in de oorlog* (Soesterberg 2009).

Leeuw, Anton de, 'Eyck over Eyck: (auto)biografische notities' in: J. Pouls ed., *Charles Eyck 1897-1983, kunstenaar tussen vernieuwing en traditie* (Maastricht 1997) 66-73.

Leeuw-Marcar, Ank, *Willem Sandberg. Portret van een kunstenaar* (Amsterdam 1981).

Levie, S.H. e.a., *Het vaderlandsch gevoel. Vergeeten negentiende-eeuwse schilderijen over onze geschiedenis* (Amsterdam 1978).

Lewin, Lisette, *Het clandestiene boek 1940-1945* (Amsterdam 1983).

Liempt, Ad van m.m.v. Hans Blom, *De Oorlog* (Amsterdam 2011).

Lier, Bas van, *Carel van Lier. Kunsthandelaar, wegbereider* (Bussum 2003).

Locher, J.L., *Piet Mondriaan: Victory Boogie Woogie* (Den Haag/Zwolle 2000).

Logt, Ad van der, *Het theater van de nieuwe orde. Een onderzoek naar het drama van Nederlandse nationaalsocialisten* (z.p. (Amsterdam) z.j. (2008)).

Lowenthal, David, *The heritage crusade and the spoils of history* (Cambridge 1998).

Löb, Kurt, *Ik ben die ik was. Scherven uit de herinnering* (z.p. 2010).

Luns, Huib, *Holland schildert. De Nederlandse schildertaal zoals zij in de laatste 50 jaar klankvol en rijk gesproken werd* (Amsterdam z.j. (1941)).

Luns, Huib, *Honderd jaren Arti et Amicitiae* (Amsterdam z.j. (1939)).

Lüttichau, Mario-Andreas von, "'Deutsche Kunst" und "Entartete Kunst": Die Münchner

Ausstellungen 1937' in: Peter-Klaus Schuster ed., *Die 'Kunststadt' München. Nationalsozialismus und 'Entartete Kunst'* (München 1987) 83-118.

Lüttichau, Mario-Andreas von, 'Rekonstruktion der Ausstellung "Entartete Kunst" München, 19. Juli-30. November 1937' in: Peter-Klaus Schuster ed., *Die 'Kunststadt' München. Nationalsozialismus und 'Entartete Kunst'* (München 1987) 120-181.

Mackey, Albert Gallatin en Harry LeRoy Haywood, *Encyclopedia of freemasonry*, volume 3 (Whitefish 2003).

Magisch realisme in Nederland (tent.cat., Antwerpen 1971).

Maters, Petra ed., *Bart Peizel (1887-1974). Jonker tussen de joffers* (Groningen 2007).

Matthey, Ignaz, 'Een standbeeld voor Sweelinck', *Jaarboek van het Genootschap Amstelodamum* jrg. 89 (1997) 91-121.

Mattie, Erik, 'De ontwikkeling van de atelierwoning ten tijde van de Larense School (1901-1939)', *Studio 2000 Magazine* jrg. 10 afl. 3 (2001) 5-13.

Meihuizen, Joggli, *Smalle marges. De Nederlandse advocatuur in de Tweede Wereldoorlog* (Amsterdam 2010).

Melzer, Ralf, 'In the eye of a hurricane: German freemasonry in the Weimar Republic and the Third Reich' in: Arturo de Hoyos en S. Brent Morris ed., *Freemasonry in context. History, ritual, controversy* (Lanham 2004) 89-104.

Meuldijk, M., *Ontaarde kunst. Een aantal opstellen over beeldende kunst* (Amsterdam z.j. (1941)).

Micheels, Pauline, *Geen vogel kan van louter fluiten leven. Vereniging van Letterkundigen 1905-2005* (Amsterdam 2006).

Micheels, Pauline, *Muziek in de schaduw van het Derde Rijk. De Nederlandse symfonieorkesten 1933-1945* (Zutphen 1993).

Mooij, Annet, *De strijd om de Februaristaking* (Amsterdam 2006).

Mooij, Annet, 'Stenen des aanstoots. De omgang met omstreden erfgoed', *Icodo-Info* jrg. 21 afl. 2 (dec. 2004) 40-54.

Moradiellos, Enrique, 'The British government and General Franco during the Spanish Civil War' in: *Spain in an international context, 1936-1959* (New York/Oxford 1999) 41-53.

Mosler, Mireille, *Dirk Hannema. De geboren verzamelaar* (Rotterdam 1995).

Mosse, George L., *Die Geschichte des Rassismus in Europa* (Frankfurt am Main 1990).

Mosse, George L., *The fascist revolution. Toward a general theory of fascism* (New York 1999).

Mulder, Hans, *Kunst in crisis en bezetting. Een onderzoek naar de houding van Nederlandse kunstenaars in de periode 1930-1945* (Utrecht/Antwerpen 1978).

Mulder, Hans, 'Ontaard en gezond. Nationaal-socialistische kunstcritiek in Nederland' in: Kathinka Dittrich, Paul Blom en Flip Bool ed., *Berlijn-Amsterdam 1920-1940. Wisselwerkingen* (Amsterdam 1982) 314-323.

Mulder, Hans, "'Traditie en beschaving" 1914-1945' in: Jan Jaap Heij ed., *Een vereniging van ernstige kunstenaars* (Amsterdam 1989) 46-61.

Mulder, Roel e.a. ed., *Op grondslag van solidariteit. Bundel ter gelegenheid van zestig jaar Voorzieningsfonds voor Kunstenaars* (z.p. (Den Haag 1996)).

Muller, Eelke, *Rapport Museale Verwervingen 1940-1948* (z.p. (Amsterdam 1999)).

Muller, Eelke en Helen Schretlen, *Betwist bezit: de Stichting Nederlands Kunstbezit en de teruggave van roofkunst na 1945* (Zwolle 2002).

Mussert, *De Nationaalsocialistische Beweging in Nederland en de cultuur* (Rotterdam ca. 1935).

Nationale tentoonstelling 5 mei: Stedelijk Museum Amsterdam (tent.cat., z.p. (Amsterdam) z.j. (1955)).

Nederlandse beeldhouwers/Sculpteurs Néerlandais (tent.cat., Brussel/Luik 1952).

Nicholas, Lynn H., *The rape of Europa. The fate of Europe's treasures in the Third Reich and the Second World War* (New York 1995).

Niehaus, Kasper, 'De beeldhouwer Johan Polet', *Elsevier's Maandschrift* jrg. 38 (1928) 369-377.

Niehaus, Kasper, *Levende Nederlandsche kunst* (Amsterdam z.j. (1942)).

Niemeijer, Elly m.m.v. Doris Wintgens, 'De Realisten' in: Willemijn Stokvis ed., *De doorbraak van de moderne kunst in Nederland: de jaren 1945-1951* (Amsterdam 1984) 117-132.

Nieuwenhuys, Constant, 'Manifest', *Reflex* jrg. 1 afl. 1 (1948) z.p.

Nord, Max, 'De Kultuurkamer en haar moraal', *Critisch Bulletin* jrg. 13 (dec. 1945) 119-122.

Oosterbaan Martinus, Warna, *Schoonheid, welzijn, kwaliteit. Kunstbeleid en verantwoording na 1945* (Den Haag 1990).

Ouwerkerk, Annemiek en Louis van Tilborgh,

Een schilderij centraal. Zelfportret met zwarte band van Pyke Koch (Utrecht 1980).

Paap, Wouter, 'In memoriam Sem Dresden († 31 juli 1957)', *Mens en Melodie* jrg. 12 afl. 8 (1957) 225-227.

Paap, Wouter, 'Nederlandsche componisten van onzen tijd II: Rudolf Escher', *Mensch en Melodie* jrg. 1 afl. 2 (1946) 38-43.

Pam, Max, 'Dirk Hannema. De tragiek van het onfeilbare oog', *Vrij Nederland bijvoegsel* jrg. 45 afl. 49 (8 dec. 1984) 2-35.

Petersen, Ad en Pieter Brattinga ed., *Sandberg. Een documentaire / a documentary* (Amsterdam 1975).

Petrooulos, Jonathan, *The Faustian bargain. The art world in Nazi Germany* (Londen 2000).

Pikkemaat, Guus, *Dagblad De Gooi- en Eemlander tijdens de oorlogsdagen, de bezettingstijd en de eerste jaren na de bevrijding (1940-1950)* (Hilversum 1991).

Pingen, René, *Dat museum is een mijnheer. De geschiedenis van het Van Abbemuseum 1936-2003* (Eindhoven/Amsterdam 2005).

Plas, Michel van der, *Godfried. De jonge Bomans* (Baarn 1989).

Plaschaert, A., 'Beeldhouwwerk van Johan Polet', *De Groene Amsterdammer* afl. 2683 (3 nov. 1928) 11.

Poel, Stefan van der, *Joodse stadgers. De joodse gemeenschap in de stad Groningen 1796-1945* (z.p. (Assen) 2004).

Polet, Johan, 'Moderne Hollandsche beeldhouwkunst', *Wendingen* jrg. 8 (1927) 3-5.

Polet, Johan, 'Oriëntatie', *Bouwkundig Weekblad Architectura* afl. 9 (3 maart 1928) 65-67.

Pomian, Krzysztof, *Collectors and curiosities. Paris and Venice, 1500-1800* (Cambridge 1990).

Pots, Roel, *Cultuur, koningen en democraten. Overheid en cultuur in Nederland* (Nijmegen 2000).

Pouls, J. ed., *Charles Eyck 1897-1983, kunstenaar tussen vernieuwing en traditie* (Maastricht 1997).

Prange, J.M., *De God Hai-Hai en rabarber. Met het kapmes door de jungle der moderne kunst* (Zaandijk 1957).

Presser, J., *Ondergang. De vervolging en verdelging van het Nederlandse jodendom 1940-1945* (Den Haag 1965).

Pyke Koch, schilderijen (tent.cat., Arnhem 1966).

Ragon, Michel, *Karel Appel. Schilderijen 1937-1957* (Amsterdam 1988).

Ramaker, Wim en Ben van Bohemen, *Sta een ogenblik stil... Monumentenboek 1940-1945* (Kampen 1980).

Ranitz, Ariane de, 'Hans IJsselstein Mulder (1945-2012)', *De Parelduiker* jrg. 17 afl. 2 (juni 2012) 61-64.

Redeker, Hans, 'De jonge realisten' in: *20 jaar nieuwe realisten / 20 years of Dutch new realism* (Amsterdam 1982) 6-7.

Redeker, Hans en Marius van Beek, *1945-1965: een overzicht. Van Cobra tot Zero, realisten, beeldhouwers en grafici* (Venlo 1982).

Redemptor, *Geheime machten: de weg naar bevrijding* (z.p. (Den Haag) z.j. (1936)).

Reijn, Theo van, *Beeldhouwers van deze tijd* (Amsterdam/Brussel 1949).

Reijnders, Tineke, '1945-heden' in: Mirjam Beerman, Frans van Burkom en Frans Grijzenhout ed., *Beeldengids Nederland* (Rotterdam 1994) 39-44.

Renan, Ernest, *Qu'est-ce qu'une nation? Conférence faite en Sorbonne, le 11 mars 1882* (Parijs 1882).

Reynaerts, Jenny, "'De club der woelingen" 1875-1914' in: Jan Jaap Heij ed., *Een vereniging van ernstige kunstenaars. 150 jaar Maatschappij Arti et Amicitiae 1839-1989* (Amsterdam 1989) 28-45.

Reynaerts, Jenny, 'Vereniging en vernieuwing. Kunstenaarsverenigingen in Amsterdam in het laatste kwart van de 19de eeuw', *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis* jrg. 19 afl. 1 (feb. 1993) 36-51.

Rheeden, Herbert van, 'Voortzetting van de expressionistische traditie in de jaren zestig' in: Frank Gribling e.a., *Traditie en vernieuwing. De erfenis van de jaren zestig* (tent.cat., Amsterdam 1994) 53-58.

Riemsdijk, Marjolijn van, *De bestorming van het onmogelijke. Max Reneman, De Keerkring en de collectieve verbeelding* (Amsterdam 2001).

Righart, Hans, *De eindeloze jaren zestig. Geschiedenis van een generatieconflict* (Amsterdam 1995).

Rijdes, Barend, *Ontmoetingen en gesprekken met H.F. Boot, 1947-1963* (Haarlem 1986).

Rijnders, Mieke, 'De bange jaren '30. Beeldvorming van een tijdvak en zijn kunstenaars' in: Ype Koopmans en Mieke Rijnders ed., *In de schaduw van morgen. Neorealisme in Nederland* (Arnhem/Wezep 2012) 63-87.

Roever, Margriet de, "'Verbroedering en kunstzin" 1839-1875' in: Jan Jaap Heij ed., *Een vereniging van ernstige kunstenaars. 150 jaar*

- Maatschappij *Arti et Amicitiae* 1839-1989 (Amsterdam 1989) 12-27.
- Romijn**, Peter, *Snel, streng en rechtvaardig. Politiek beleid inzake de bestraffing en reclasering van 'foute' Nederlanders, 1945-1955* (Houten 1989).
- Roode-Heijermans**, Marie de, 'De Socialistische Kunstenaarskring. Een levensvatbare organisatie?', *De Socialistische Gids* jrg. 16 (1931) 122-125.
- Roodenburg-Schadd**, Caroline, 'De polemische jaren', *Kunstschrift* jrg. 54 afl. 1 (2010) 16-23.
- Roodenburg-Schadd**, Caroline, *Expressie en ordening. Het verzamelbeleid van Willem Sandberg voor het Stedelijk Museum* (Amsterdam/Rotterdam 2004).
- Roodenburg-Schadd**, Caroline, *Jan van Herwijnen. Schilder uit zelfbehoud* (Harderwijk 2008).
- Rorink**, Peter, 'Sandberg, tussen Stedelijk en Stadhuis' in: Fenna van den Burg e.a. ed., *Kunst en beleid in Nederland 4* (Amsterdam 1990) 127-156.
- Rösch**, Perdita, *Aby Warburg* (Paderborn 2010).
- Ruiter**, Peter de, 'Kasper Niehaus – Criticus-schilder' in: Ype Koopmans ed., *Het aardse paradijs van Kasper Niehaus*, 31-42.
- Ruiter**, Pieter de, A.M. Hammacher. *Kunst als levensessentie* (z.p. 2000).
- Rutten-Broekman**, E.W.L. ed., *Rekenschap. 1946-1954 door het Rijk verworven hedendaagse beeldende kunst* (tent.cat., z.p. z.j. (ca. 1954)).
- Samama**, Leo, 'Musici in oorlogstijd, 1940-1945. Tussen collectief zelfbehoud en individueel verzet' in: Jan van Adrichem e.a., *Rebel, mijn hart. Kunstenaars 1940-1945* (Zwolle 1995) 82-88.
- Samama**, Leo, *Nederlandse muziek in de 20-ste eeuw. Voorspel tot een nieuwe dag* (Amsterdam 2006).
- Samama**, Leo, 'Vermeulen, Pijper en Escher. Drie erfplanters in de muziek van de twintigste eeuw: drie vrienden' in: H.W. von der Dunk e.a., *Erfplanters van de twintigste eeuw* (Amsterdam 1991) 264-289.
- Sandberg**, W. en H.L.C. Jaffé, *Kunst van heden in het Stedelijk* (Amsterdam 1961).
- Schapiro**, Meyer, 'Style' in: idem, *Theory and philosophy of art: style, artist, and society* (New York 1994) 51-102.
- Scheen**, Pieter A., *Lexicon Nederlandse beelden-de kunstenaars 2, M-Z* (Den Haag 1969-1970).
- Schiferli**, Victor ed., *Lucebert. Verzamelde gedichten* (Amsterdam 2002).
- Schlenker**, Ines, 'Die "Großen Deutschen Kunstausstellungen" und ihre Auswirkungen auf den nationalsozialistischen Kunstbetrieb' in: Hans-Jörg Czech en Nikola Doll ed., *Kunst und Propaganda im Streit der Nationen 1930-1945* (Dresden 2007) 258-267.
- Schmalhausen**, Bernd, 'Ich bin doch nur ein Maler'. Max und Martha Liebermann im 'Dritten Reich' (Hildesheim 1994).
- Schmidt**, Kees, *Om het behoud van Indië. De bewogen geschiedenis van een Amsterdamse koopmansfamilie* (Almere 2010).
- Schoon**, Talitha e.a. ed., *Pyke Koch. Schilderijen en tekeningen* (tent.cat., Rotterdam 1995).
- Schöffner**, Ivo, *Het nationaalsocialistische beeld van de geschiedenis der Nederlanden* (Utrecht 1978).
- Schretlen**, Helen, *Loving art. De William & Anna Singer Collectie* (Laren 2006).
- Schuster**, Peter-Klaus ed., *Die 'Kunststadt' München 1937. Nationalsozialismus und 'Entartete Kunst'* (München 1987).
- Schuylt**, Kees en Ed Taverne, *1950. Welvaart in zwart-wit* (Den Haag 2000).
- Seyss-Inquart**, 'Zum Geleit' in: Max Freiherr du Prel en Willi Janke ed., *Die Niederlande im Umbruch der Zeiten. Alte und neue Beziehungen zum Reich* (Würzburg/Den Haag 1942) v.
- Slaa**, Robin te en Edwin Klijn, *De nsb. Ontstaan en opkomst van de Nationaalsocialistische Beweging, 1931-1935* (Amsterdam 2009).
- Smiers**, Joost, *Cultuur in Nederland 1945-1955. Mening en beleid* (Nijmegen 1977).
- Soeting**, Margreeth, 'Het Stedelijk Museum in Amsterdam tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een reconstructie aan de hand van archiefstukken die bewaard worden in het museum', *Jong Holland* jrg. 17 afl. 2 (2001) 11-24.
- Somers**, Erik, 'Het archief van het Departement van Volksvoorlichting en Kunsten (1940-1945)' in: N.D.J. Barnouw ed., *Oorlogsdocumentatie '40-'45. Tweede jaarboek van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie* (Amsterdam 1990) 183-196.
- Spengler**, Oswald, *Der Mensch und die Technik* (München 1931).
- Spengler**, Oswald, *Jahre der Entscheidung* (München 1933).
- Steen**, John e.a., *Magisch realisten en tijdgenoten in de verzameling van het Gemeentemuseum Arnhem* (Zwolle 1992).
- Stekelenburg**, Liesbeth van, 'Het toont in klein

- begrip al's mensen ydelheid...'. De portretten-collectie van de Stadsschouwburg Amsterdam* (Amsterdam 1996).
- Stigter**, Bianca, 'Beelden om nooit te vergeten: monumenten ter nagedachtenis aan de Tweede Wereldoorlog in Amsterdam 1945-1991' in: idem e.a., *Kunst en beleid in Nederland 6* (Amsterdam 1993) 13-62.
- Stokvis**, Willemijn, *Cobra. De weg naar spontaniteit* (Blaricum 2001).
- Stokvis**, Willemijn ed., *De doorbraak van de moderne kunst in Nederland: de jaren 1945-1951* (Amsterdam 1984).
- Stokvis**, Willemijn, 'De Nederlandse bijdrage aan de Cobrabeweging en verwanten in schilder- en beeldhouwkunst' in: Geurt Imanse ed., *De Nederlandse identiteit in de kunst na 1945* (Amsterdam 1984) 18-61.
- Teeuwisse**, Jan, '1914-1945' in: Mirjam Beerman, Frans van Burkom en Frans Grijszenhout ed., *Beeldengids Nederland* (Rotterdam 1994) 31-37.
- Teeuwisse**, Jan, 'Inleiding' in: *Ergroeit een beeldhouwkunst in Nederland. Het vrije beeld 1900-1960* (Haarlem 1994).
- Teeuwisse**, Jan, *Leven en werk van beeldhouwer-tekenaar Jaap Kaas* (Utrecht 1987).
- Teeuwisse**, J.B.J., *Han Wezelaar statuair* (z.p. 2004).
- Terpstra**, Aleida Betsy, *Moderne kunst in Nederland 1900-1914* (Utrecht 1958).
- Thijssen**, Marlou, 'De Maatschappij Arti et Amicitiae 1839-1870' in: Hans van Dulken e.a. ed., *Kunst en beleid in Nederland 2* (Amsterdam 1986) 9-83.
- 'Tien Realisten'. *Andrea, Amrey, Damsté, Fiedler, Groenestein, Horn, Kurpershoek, Van Norden, Peeters, Wijnberg exposeren bij Frans Buffa & Zonen te Amsterdam* (tent.cat., Amsterdam z.j. (1948)).
- Til**, Marian van, 'Terugkeer naar de orde: de Biënnales van 1920 tot 1940' in: Els Stubbe e.a., *In de ban van de Biënnale van Venetië 1895-1995* (Amsterdam 1995) 81-101.
- Tilanus**, Louk, *De beeldhouwer Mari Andriessen* (Weesp 1984).
- Tilanus**, Louk, 'Het vrije beeld. 1900-1960' in: Jan Teeuwisse, Louk Tilanus en Yvette Michalides, *Ergroeit een beeldhouwkunst in Nederland. Het vrije beeld 1900-1960* (tent.cat., Haarlem 1994) 17-37.
- Tilborg**, Louis van, 'Vrije kunst in een onvrije tijd', *Jong Holland* jrg. 1 afl. 3 (sept. 1985) 61-63.
- Timmer-van Eunen**, Marie, *Men voelt het of men voelt het niet: de kunstcritiek van Jan Engelman* (Groningen 2007).
- Toonder**, J. Gerhard, 'Voor het voetlicht. Een verdediging' in: idem en H.M. v.d. Brugh, *Rechtsherstel* (z.p. (Amsterdam) z.j. (1945)) 1-10.
- Tuikwerd**, F. van, S.S. *Statendam 1929-1940. De geschiedenis van het Dubbelschroef Turbine Stoomschip Statendam en de nv Maildienst der Holland-Amerika Lijn* (Zutphen 2003).
- Tussenbroek**, Otto van, 'De beeldhouwer Johan Polet', *Maandblad voor Beeldende Kunsten* jrg. 3 (1926) 69-75.
- Ubbens**, Jop, 'Karin: a beauty in search of beauty' in: Jop Ubbens en Ragnar van Leyden, *Karin van Leyden 1906-1977* (tent.cat., Haarlem 1999) 11-45.
- Uitert**, Evert van, 'Groepsgewijs op zoek naar een wereldtaal' in: Elmyra van Dooren, Caroline Roodenburg-Schadd en Evert van Uitert ed., *Vrij Beelden en Creatie* (Bussum/Amstelveen 1996) 8-13.
- Veen**, Hans van der, 'Theaterbezoek tijdens de bezetting. Het verhaal van de cijfers' in: Hans van der Veen ed., *Spelen onder spanning. Verhalen over theater tijdens de bezetting* (Amsterdam 2005) 11-49.
- Vegt**, Jan van der, A. Roland Holst. *Biografie* (Baarn 2000).
- Veld**, N.K.C.A. in 't, *De ereraden voor de kunst en de zuivering van de kunstenaars. Een bijdrage tot de geschiedschrijving van de zuivering van het vrije beroep* (Den Haag 1981).
- Veltman**, Robbert, 'Het Texas-project en het Nederlandse cultureel beleid' in: Bianca Stigter e.a., *Kunst en beleid in Nederland 6* (Amsterdam 1993) 113-150.
- Venema**, Adriaan, *Harmen Meurs 1891-1964* (Amsterdam 1979).
- Venema**, Adriaan, *Kunsthandel in Nederland 1940-1945* (Amsterdam 1986).
- Venema**, Adriaan, *Schrijvers, uitgevers en hun collaboratie 1, Het systeem* (Amsterdam 1988).
- Vijftig jaar Nederlandse realistische kunst / Fifty years of Dutch realistic art* (tent.cat., Amsterdam z.j. (1970)).
- Vis**, Jurjen, *De Poort. De Oudemanhuispoort en haar gebruikers* (Amsterdam 2002).
- Visser**, Ad de, *De tweede helft. Beeldende kunst na 1945* (Nijmegen/Amsterdam 2010).
- Visser**, J.G., 'Koomans, Nicolaas' in: J. Charité

- ed., *Biografisch woordenboek van Nederland 2* (Den Haag 1985) 318-321.
- Visser**, Romke, 'Het geloof van de twijfel. De receptie van het Italiaanse fascisme in Nederland tussen de twee wereldoorlogen' in: J. Kingma en G.G.A. Kortekaas ed., *Kunst, cultuur en politiek in Italië 1920-1940* (Groningen 1991) 12-32.
- Vossen**, Koen, *Vrij vissen in het Vondelpark. Kleine politieke partijen in Nederland 1918-1940* (Amsterdam 2003).
- Vree**, Frank van, *De Nederlandse pers en Duitsland 1930-1939. Een studie over de vorming van de publieke opinie* (Groningen 1989).
- Vree**, Frank van, 'De Witte de Withstraat. Een bolwerk van goede smaak in krantenstad Rotterdam' in: Marlite Halbertsma en Patricia van Ulzen ed., *Interbellum Rotterdam. Kunst en cultuur 1918-1940* (Rotterdam 2001) 121-146.
- Vree**, Frank van, *In de schaduw van Auschwitz. Herinneringen, beelden, geschiedenis* (Groningen 1995).
- Vree**, Frank van, 'Oorlog en herinnering. Schaduwen van een pijnlijk verleden' in: Petra Rösgen en Jet Baruch ed., *Zimmer Frei. Nederland - Duitsland na 1945* (Amsterdam/Zwolle 2001) 28-41.
- Vree**, Frank van en Rob van der Laarse ed., *De dynamiek van de herinnering. Nederland en de Tweede Wereldoorlog in een internationale context* (Amsterdam 2009).
- Vries jr.**, Anne de, *Een zondagskind. Biografie van mijn vader* (Kampen 2010).
- Walraven**, Marie Christine, "Een boei in de maalstroom der modernistische elementen". 1945-1989' in: Jan Jaap Heij ed., *Een vereniging van ernstige kunstenaars. 150 jaar Maatschappij Arti et Amicitiae 1839-1989* (Amsterdam 1989) 62-77.
- Weitenberg**, Frans, 'Pyke Kochs "Zelfportret met zwarte band"', *Akt* jrg. 4 afl. 3 (1980) 49-53.
- Wesselink**, Claartje, 'On The New Man. The interpretation and function of a National Socialist painting in the past and in the present', *The Rijksmuseum Bulletin* jrg. 60 afl. 2 (2012) 144-165.
- Wesselink**, Claartje, "'Uit ons werk, uit ons land, uit onze samenleving!'" Het omstreden erfgoed van Henri van de Velde' in: Frank van Vree en Rob van der Laarse ed., *De dynamiek van de herinnering. Nederland en de Tweede Wereldoorlog in een internationale context* (Amsterdam 2009) 148-168.
- Wielenga**, Friso, *Nederland in de twintigste eeuw* (Amsterdam 2009).
- Wielenga**, Friso, *Schaduwen van de Duitse geschiedenis. De omgang met het nazi- en DDR-verleden in de Bondsrepubliek Duitsland* (Amsterdam 1993).
- Wijk**, Kees van, 'Internationale revue 110', *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* jrg. 28 (1977) 1-54.
- Willink**, Carel, *De schilderkunst in een kritiek stadium* (Amsterdam 1981).
- Wilma**, 'Liefde' in: Joh. Gerritsen en Barend de Goede ed., *Burgers in bezettingstijd. Balans van het laatst der dagen* (Nijkerk 1945) 145-159.
- Wintgens**, Doris, 'De kwestie Aad de Haas' in: Willemijn Stokvis ed., *De doorbraak van de moderne kunst in Nederland: de jaren 1945-1951* (Amsterdam 1984) 167-172.
- Withuis**, Jolande, *Erkenning. Van oorlogstrauma naar klaagcultuur* (Amsterdam 2002).
- Witte**, Arno, 'Geschiedenis van het vormgevingsbeleid van de PTT 1906-2002' in: Esther Cleven ed., *Design is geen vrijblijvende zaak. Organisatie, imago en context van de PTT-vormgeving tussen 1906 en 2002* (Rotterdam 2006) 25-189.
- Witte**, Arno, 'Cultuurbeleid in oorlogstijd', *Boekman jrg.* 24 afl. 92 (najaar 2012) 112-114.
- Witteveen**, Frans Jozef, 'Een bril voor het onschuldige oog. Marxisme, neo-marxisme en post-marxisme in de kunstgeschiedenis' in: Marlite Halbertsma en Kitty Zijlmans ed., *Gezichtspunten. Een inleiding in de methoden van de kunstgeschiedenis* (Nijmegen 1993) 175-211.
- Wolf**, Mariëtte, *Het geheim van De Telegraaf. Geschiedenis van een krant* (Amsterdam 2009).
- Wuttke**, Dieter, *Aby M. Warburgs Methode als Anregung und Aufgabe. Öffentlicher Abendvortrag aus Anlass des xiv. Deutschen Kunst-historikertages gehalten am 7. Oktober 1974 im Auditorium Maximum der Universität Hamburg* (Göttingen 1978).
- Zandvliet**, Kees, 'De Nieuwe Mensch. Historische topstukken van het Rijksmuseum', *Historisch Nieuwsblad* jrg. 16 afl. 5 (juni 2007) 46-49.
- Zee**, Nanda van der, *Jacques Presser: het gelijk van de twijfel. Een biografie* (Amsterdam 1988).
- Zijlmans**, Kitty, 'Een ongewenste vreemde-ling: Heinrich Campendonk', *Jong Holland* jrg. 1 afl. 3 (sept. 1985) 2-9.
- Zijlmans**, Kitty, 'München 1937. Entartete Kunst en Deutsche Kunst in de Nederlandse kunst-critiek', *Jong Holland* jrg. 2 afl. 4 (dec. 1986) 46-57.